

Kántás Balázs

Krúdy-utánérzés vagy posztmodern Don Juan-történet?

Murányi Sándor Olivér harmadik prózakötete már műfaját illetően is érdekes, hiszen feltehetnénk a kérdést, hogy a *Zordok, a székely szamuráj* című könyv vajon lineáris cselekményvezetés mentén haladó kisregény, vagy inkább egymástól többé-kevésbé független, önálló epizódokból összeálló novellafüzér? A szerző – talán kissé hangzatos módon – a *kéjpróza* címmegjelöléssel látja el művét, amely azonban csupán tematikailag orientál, hiszen a főhős életének fő értelmét s egyben buktatóit a harcművészet mellett a nők jelentik. Annyi bizonyos, hogy az önálló epizódok között többé-kevésbé lineárisan telik az idő, ám nem tudhatjuk, pontosan hány hónap, év is telik el két fejezet között, a regény / elbeszéléskötet mindössze sejteti, hogy Zordok, az ifjú székely harcművész a történet elején körülbelül 18-20 éves lehet, a végén pedig immár érett férfiként látjuk viszont, harmincas éveinek elején.

Leszögezendő, hogy manapság divatos úgynevezett „nőzős regényeket” írni – elég, ha csak Szappanos Gábor vagy Kukorelly Endre prózájára gondolunk –, véleményem szerint azonban Murányi harmadik kötete egy kicsivel azért több, mint egy újabb „nőzős regény” a kortárs magyar próza gazdag palettáján. Olvashatjuk Zordok történetét úgy, mint egy modern Krúdy / Szindbád-, Don Juan-, vagy Casanova-alteregőét, aki fejezetről fejezetre új nőket hódít meg, kapcsolatai tartanak valameddig, aztán pedig mindig tovább lép, új kalandok után kutatva,

azonban ez a megközelítés egy kissé leegyszerűsítő olvasata lehet a kötetnek. Ugyan Zordok valóban kicsapongó életet élő fiatalember, akit a vágy egyik nőtől a másikhoz űz, vágyainak pedig nem mindig tud parancsolni, hangsúlyozandó, hogy egyúttal élsportoló is, profi harcművész, a regény végére immár harcbíró és több danos karatemester, aki nem csupán a küzdősportot, de a mesteri fokozatok megszerzéséhez szükséges önfegyelmet és filozófiát is elsajátította. Egyszerre a végletekig fegyelmezett, olykor pedig fegyelmezetlen, szinte állati ösztönök által hajtott, túlfűtötten szenvedélyes figura, aki nem mindig tud engedelmeskedni az eszének – inkább a szívére hallgat, ami nem egyszer, nem kétszer, de gyakorlatilag minden fejezetben újabb és újabb bajba sodorja. A harcművészethez társul még egy aspektus – a történet elején a főhős ráadásul még teológushallgató és ferences szerzetesjelölt is, aki mélyen hisz Istenben és a megváltás lehetőségében, és bár (természetesen egy nő miatt) feladja a papi hivatást és a világi életet választja, végig megmarad hívő és remélő embernek. Története tulajdonképpen folyamatos keresés is egyúttal, bár mintha maga sem tudná igazán, mit keres: szerelmet, szerencsét, boldogulást, igazságot? Ugyan megházasodik, majd el is válik, hogy újabb nők meghódításának szentelhesse életét, a harcművészet mesteri szintű gyakorlása pedig időről időre lelki megtisztulást hoz a számára, alapjában véve végig egy elégedetlen, a világ felé folyamatosan kérdéseket intéző, mindent és mindenkit megkérdőjelező, valamiféle választ / révbe érést váró ember történetét olvashatjuk.

Nem elhanyagolható szál emellett a határon túliság, az ebből fakadó identitásválság és idegenségérzés. Hiszen Zordok hangsúlyozottan *székely szamuráj*, pontosabban karatemester, aki szülőhazájában kisebbségi létbe szorítva él a többségi románsághoz képest. Idegenül érzi magát Romániában, többek között az erdélyi magyar írók társaságában is, akiknek baráti körébe akarva-akaratlanul is belecsöppen. (Időről időre vissza is tér közéjük, habár a narrátori sugalmazás szerint fiatalon ő maga még nem foglalkozik irodalommal.) Ugyanígy idegennek érzi magát Magyarországon, Budapesten, ahová természetesen átsodorja az élet, ahol rengeteg időt tölt idevetődött erdélyi barátoknál, valamint különböző albérletekben, ám mindezt mégis hazátlanként, valódi identitását elvesztett emberként éri meg, vagy még inkább olyan emberként, akinek talán sosem volt valódi, stabil identitása. Ez talán egyfajta magyarázatként szolgálhat arra is, miért vetődik nőtől nőig, várostól városig, s bár reméli, hogy egyszer megállapodhat, a lelke legmélyén tudja, hogy túlságosan öntörvényű ember ahhoz, hogy valaki mellett / valahol letelepedjen. Mindig többet és többet akar, s legmélyebb meglátásait az életről és saját magáról a kötet folyamán végig következetesen kurzívval szedett belső monológokban fogalmazza meg. Identitását, egész létét először a harc felől igyekszik

megtalálni, ha már hazája, stabil identitása nincs, épüljön hát minden a folyamatos harcra, a küzdősport gyakorlásának értelmében és átvitt értelemben, életfilozófiaként is:

„A harcos ott rejtőzik a genetikámban. A felszínen bárkinek tarthatnak az emberek. De legbelül csak a harc van, amely minden újabb lélegzetvételemnél kísér.”

– olvashatunk egy rövid, szentenciózus harcmesteri ars poeticát a 68. oldalon. Itt még persze az egészen fiatal karateharcos szólal meg, igaz, már megházasodott, mely házasság azonban természetesen nem tartott néhány évnél tovább.

Kicsivel később, ugyancsak egy belső monológ közepette, új aspektus is belép Zordok énkereső / igazságkereső életébe a nők és a harcművészet mellett, mégpedig az önmagunkkal való megbékélés, a megnyugvás lehetősége a természetben keresztül. Konkrétan a horgászat, mégpedig nem is akármilyen, hanem az úgynevezett műleges horgászat, mely során a horgász egy szál damillal és egy rovarnak látszó csalival áll a sekély vízben, majd kifogása után a halat következetesen visszadobja a vízbe, Baudelaire-rel szólva *visszaadva a természetnek, mi néki joggal visszajár*, s egy kicsit eggyé is válva vele, megtalálva valamiféle belső békét, ha mást nem, legalább átmeneti jelleggel.

„Bármennyire próbálja tagadni a legtöbb kultúra, az ember poligám. Ebben erősen hasonlít az emlősökhöz. Kendőzhetik ezt ugyan különféle erkölcsi tanítások, az elmélet, a szép eszme legtöbbször elválik a gyakorlattól. Ezzel küzdve kell apának és férjnek lennie minden férfinak, habár sokan kényszerűségből döntenek el sorsukat, elfogadják az élet olykor meglepő, olykor banális változásait. Hogy nem taglóz le újra a női húsban bujkáló kísértés, nem ígérhetem. Egyben vagyok biztos csupán: reggel, ha kisüt a nap, horgászni megyek.”

– nyilatkozik Zordok egy újabb belső monológjában. S valóban, a horgászat, a természetjárás, a városból, a civilizációból való meditatív, megbékélést kereső kivonulás még a történet további fejezeteiben is visszatérő motívumként jelenik meg, időnként megnyugvást adva a hányatott életű főhősnek, aki persze ezután mindig végzetszerűen visszatér korábbi életformájához.

Zordok történetében nem elhanyagolható motívum az irodalom jelenléte sem, hiába nem tekinti magát írónak még életének ebben a szakaszában. Erős kritikával illeti ugyan az erdélyi, s talán az egész magyar határon inneni s túli irodalmi életet, mely szerint a költők-írók nem tesznek mást, csupán isznak, hözöngenek, egymásra irigykedve pletykálnak, konspirálnak,

mindössze azt nem teszik túl gyakran, amit hivatásuk szerint kellene – hogy olyan szövegeket állítsanak elő, melyekkel, ha mást nem is, de másoknak képesek üzeni. Ettől függetlenül implicit módon ott munkál Zordokban az íróvá válás vágya, hiszen nem árulunk el nagy titkot, ha elmondjuk: önéletrajzi ihletésű regényről van szó, a főhős pedig természetesen a szerző alteregója. Erről tanúskodik, hogy Zordokot mély barátság fűzi egy Dihorjuska (oroszul: görényke) becenévre hallgató fiatal költőhöz, valamint egy Alekszander Szergejevics névre hallgató, meghatározatlan nemzetiségű, ám a küzdősportokban valamennyire szintén jártas poétához, aki egy felolvasóest alkalmával még egy verset is dedikál az írók-költők közt valamilyen oknál fogva nagy tiszteletnek örvendő karateharcosnak:

Délután

Éltem. Eredmény:

haminchárom év –

meg egy fél.

Voltam. Zsoltárhang.

hideg kolostorban,

vasalót feszítőn –

öltönyök ezrein él

asszony karlegyintése,

gyerekszemben kelő –

elhalóból futó

fehér sarki fény.

Vagyok. Számlákra

fagyó mosoly,

Mester és Tanítvány,

fiait féltő,

csenevészmadár,

harapva húsomat

untalan.

Vagyok, aki van.

E fiktív verssorok valóban összefoglalják Zordok figurájának alapvonásait, aki kezdetben tanítványként indul, s a végére mesterré érik, mind a küzdősport, mind pedig az élet területén.

Ugyan a cselekmény során maga még nem ír, de az írói / művészi identitás már elkezd kialakulni benne. Belső monológjai sokkal irodalmibbak, meditatívabbak, mint maga a kötet nem-kurzivált, főként leíró, pikareszk elemektől sem mentes főszövege. Megszólalásai, meditációi azok, amelyek voltaképpen íróvá emelik a főszereplőt. Ezt erősíti az a szál is, mely szerint Zordok testvére, Zoltán ugyancsak művészember, zenész-dalszövegíró, egy posztmodernkori trubadúr, aki leginkább szerelmi csalódásait énekli meg. A harcmester mindezt tökéletesen megérti, s lassanként maga is azonosul ezzel az életérzéssel. Bármilyen megvetéssel is illeti eleinte a hiú, iszákos, pletykás és önző írókat, költőket, nem is olyan paradox módon egy idő után maga is eggyé válik közülük.

Zordok a regény vége felé egyik nagy szerelmével, Anikóval ugyancsak szakít, miután egy fényképész barátja szentenciózusan megállapítja, hogy egy férfi négy év alatt tesz tönkre egy nőt. Ezzel ismételten csak lemond a stabil kapcsolat nyújtotta megállapodás lehetőségéről, és folytatja megkezdett fizikai és szellemi értelemben vett vándorútját, mely továbbra sem tudni, hová vezet.

„Az öngyőzködés rendületlenül megy: a hős kitartó, a nehezebb ösvényt választotta avval, hogy elkötelezte magát az életszövetségre, mely egymás megbecsülésén és tiszteletén alapul. Vajon azt is elhítetik magukkal a férjek, hogy igazán szabadok? Mert úgy élnek, mint a kutya: a gazdájuk adja a napi betevőt – hűségükért cserébe. A farkas ezzel szemben jóval ritkábban jut zsákmányhoz, de akkor olyan ünnepet ül, amelyet a kutya meg nem érhet... Jól mondta a glamour-titán: körülbelül négy év alatt fárasztunk le egy nőt annyira, hogy – ha továbbra is mellette maradunk – rendőrré változik a számunkra. Még egyszer nem viszem vásárra a bőröm. Kiválasztok magamban egy kávéházat, ahol holnap kiadom Anikó útját.”

– ez Zordok nyilatkozata a 201. oldalon, immár igencsak a történet vége felé, s mindez így is történik. A székely szamuráj tovább kóborol a nagyvilágban, de legalábbis Románia és Magyarország között, keresve azt, amit eddig sem talált meg, s amiről talán már maga sem tudja, micsoda. Arra azonban rádöbben, hogy számára talán a legfőbb érték a szabadság, a kötöttségek, kötelességek hiánya. Végül aztán egy titokzatos, pusztán a Tanár Úr néven emlegetett, még az írók társaságából megismert idős / idősödő irodalomtörténész az, aki megírja Zordok történetét, s a kéziratot egy kocsmában meg is mutatja neki. Talán a Tanár Úr sem más, mint Murányi Sándor Olivér másik alteregója, aki immár idősebb fejjel, valóban íróvá érve írja meg azt, ami vele történt körülbelül 10-12 év leforgása alatt? A Tanár Úr búcsút vesz Zordoktól, ahol a cselekmény véget ér, már nem találkoznak többé, s csupán egy

álomban látja viszont, mely egyszerre sejtetheti a fiatal harcmester-életművész-író halálát, ugyanakkor visszatérését, új kalandokba keveredését is. E homályos, nyitott befejezés ugyancsak izgalmassá teszi a művet.

Úgy vélem, Demény Péter a Népszabadság hasábjain nemrég megjelent, igen szigorú és elítélő, Murányit egyenesen dilettánsnak tituláló kritikájával semmiképpen sem szabad azonosulnunk. A szerző sokkal többet hoz ki a választott műfajból, mint amennyit a kortárs próza egyéb jeles és kevésbé jeles képviselői. Stílusa, hangja egyéni, műve a könnyed, olvasmányos hangvétel ellenére mély mondanivalóval bír, több szintű olvasatot tesz lehetővé. Nem gondolom, hogy dilettánsnak kellene nyilvánítanunk egy szerzőt, mert egy elődei által jól kitaposott hagyomány nyomdokain halad, s egy bizonyos tematikából igyekszik a lehető legtöbbet kihozni, továbbá teszi mindezt olvasmányos, élvezetes, szellemes stílusban.

A könnyed, sokszor ironikus stílus, a gyakran megjelenő, olvasót megnevettető helyzetkomikumok, ad absurdum vitt élethelyzetek mellett az alaphangvétel végig komoly marad. Murányi-Zordok nem csempész több viccet, iróniát és öniróniát, ugyanakkor sokkal több drámát, pátoszt sem történetébe, mint amennyit kell, s úgy vélem, a komikum és a tragikum, a végletekig fegyelmezett harcmester és a végletekig fegyelmezetlen és kicsapongó életművész egy személyben megjelenő figurája remekül kiegészítik egymást. Jóval több ez a könyv, mint posztmodern Krúdy-utánérzés vagy egy sokadjára újraértelmezett Don Juan-történet. A *Zordok, a székel szamuráj* újszerű, a nőcsábász értelmiségi életművész prózairodalmunkban bevett és jelenleg is igencsak „trendi” figuráját továbbértelmező, érdekesebbé tevő mű, melyet könnyű szívvel lehet ajánlani az izgalmas, olvasmányos és egyúttal filozofikus, a posztmodern-ironikus és egyúttal a nagy kérdéseket még mindig feszegető prózára fogékony mindenkori olvasónak.

(Murányi Sándor Olivér: Zordok, a székel szamuráj. Kalligram, Budapest-Pozsony, 2012, 244 oldal, 2600 Ft)